

CUBIERTOS

DALIA

URDAIBAI ETA GUGGENHEIM AURREZ AURRE

“Bi urteko gogoetaldia” iragarri zuten urte hasieran Eusko Jaurlaritzak eta Bizkaiko Foru Aldundiak, baina ez da geldialdia izaten ari, etorkizunean izan ditzaketen oztopoak aurreikusten eta atontzen ari baitira erakunde publikoak. Horrez gain, uda betean, Dalia enpresa eraitsi dute Gernikan; hor eraiki asmo dute museoetako bat.

Hiru arlotan ari dira lanean Guggenheim Urdaibai Stop herri plataformako kideak. Nagusiki, ezkutuko asmoen berri izaten eta informazioa jasotzen, horiek, gero, jendeari komunikatzeko, eta epaitegietan borrokatzeko.

Manifestazio nazionala deitu dute urriaren 19rako, Gernikan, 18:00etan.

 PATXI GAZTELUMENDI HODEI TORRES / ARGIA CC BY SA

Gernikako Dalia enpresa eraitsi dute udan.
Bertan eraiki asmo dute museoak.

Astelehen goiza da Gernikan. Merkatu eguna. Guggenheim Urdaibai Stop herri plataformako kideekin egin dugu hitzordua, Astran. Hiru lagun agertu dira ARGIAren zitara: Eider Gotxi, irakaslea eta aspaldian Urdaibaiko Guggenheimaren inguruko hitzaldiak eman eta eman ari den Bermeoko ekintzailea; Txema Garcia, idazle eta kazetari erretiratu; eta Gorka Barba, basogintzan eta ingurugiro lanetan buru belarri ari dena.

Urdaibai eta inguruko herritarrek osatutako herri plataforma da Guggenheim Urdaibai Stop. Urtebete da mobilizazio handia egin zutela Gernikan –Palestinaren aldeko mobilizazio handi bat deitu zen egun berean, gainera–, eta herri mobilizazio berri bat antolatu dute urriaren 19rako. Palestinako egoerak ez du hobera egin; museoarenak ere ez, antza.

Plataformako kideek informazioa eskuratu eta herritarren artean zabaltzea dute xede. Izan ere, kontrara, Guggenheim proiektuaren ezaugarri nagusia da informazio eta gardentasun eza. Inork ez daki proiektua zertan den. Bizkaiko Diputazioko kideek adierazten dute proiektuak bai ala bai aurrera egin behar duela. Proiektuaren erredakzioa ez dago inon eskuragarri. Udaletako arduradunek ez dute ezer argi, eta plataformako kideek informazio bila jarraitzen dute, hemen eta han, herritarrei helarazteko. Asko batu dute, eta bidean aurkitutako trabei aurre eginez, informazio hori mobilizaziorako baliatzen dute, kontzientzia sortzeko eta proiektua geldiarazteko.

Proiektuak bi egoitza izango ditu: Gernikan bat, Dalia enpresa zegoen egoitzan; eta Muruetan bestea, hamarkada luzez funtzionatzen eta kutsatzen aritu den Urdaibaiko itsasadarreko ontziolan. Bien artean oinezko lotura bat egin nahi dute, lau kilometro baino luzeagoa.

LEHEN GOLPEA: DALIAREN ERAISKETA

Udan mugimendu esanguratsurik egon bada, hori Dalia fabrika eraistea izan da. Alegia, bi egoitza horietako lehenengoaren oinarri fisikoa prestatzen hasi dira. Ekainaren bigarren astean hasi ziren eraisketarekin, Eider Gotxik azaldu digunez, proiektuari “bultzada handia” emateko.

“Daliaren eraisketak argi adierazten du museoaren proiektu honek lehenengo urratsak eman dituela”, argi mintzo da Gotxi. Ehundik gora hitzaldi eman

ditu Guggenheimen proiektua herriz herri azaltzen. Urdaibaiko ezinegona, Busturialdetik beste eskualdeetara zabaltzen aritu da beste herritarrekin batera. Eta orain arte, susmoa zena, nola gauzatzeko urratsak ematen ari den ikusi dute uda honetan bertan. Begien aurrean, Gernikan.

Ezustean hartu zuten hondeamakina handien lana Gernika erdialdean, trenbidearen paralelo. Inork ez zituen lanak iragarri, baina egiten ari ziren. Isilpean,

baina zarata asko eragiten; udan ete-nik gabe jarraitu dute lanek, eta amaitu dute. Eta segituan, Dalia fabrika eraitzita, azpiko urak garbitzeko lanetan hasiko dira. Dalia enpresa ezaguna zen nazioartean, 1970eko hamarraldian, koilarak eta sardexkak ekoizten zituen. Hitzetik hortzera ibili da azpiko urak kutsaturik dituela, amiantoz josita.

Garbituko dituztela eta akuiferoa “erabat kenduko” dutela hitzeman du Carlos Alzaga Bizkaiko Azpiegitura di-

putatuak Batzar Nagusietan. Are gehiago, esana du hori egingo dutela, helburua delako hor “museo” bat kokatzea. Horren inguruko informazio gehiagorik ez dutela dio Eider Gotxik.

BIGARREN GOLPEA: GUGGENHEIMEN ZUZENDARITZA

Erretiroa hartuko duela iragarri du Bilboko Guggenheim museoko zuzendari nagusi Juan Ignacio Vidartek, 32 urteren ondoren. Orain, bere lekua hartuko duten hurrengoaren bila ari dira. Hautaketa prozesua iragarri zuten udaberrian, eta udazken honetan aurkeztu nahi luke zuzendari nagusi berria.

Agurreko elkarrizketaren batean, Vidartek oso argi adierazi du Gernikako Dalia fabrikaren eraisketa “lurren garbiketa” dela, baina helburua ez dela zertan izan museo bat, “beste ekintza batzuekin ere bateragarria” izan daitekeela. Baina plataformako kideek argi diote, Bizkaiko Aldundiak, lehen aipatu bezala, kontrakoa dioela, Alzaga diputatua museoaren alde mintzatu izan baita. “Beraien artean kontraesanean dabilzala dirudien arren, guk argi daukagu herritarrekin jokatzeko ari direla”.

AZPIKO UREN GARBIKETA, BI URTEKO ETENALDI BETEAN

Eusko Jaurlaritzako lehendakari kargu utzi baino lehen, Iñigo Urkullu Bizkaiko diputatu nagusi berri Elixabete Etxano-

“Iragarritako bi urteko etenaldia, moratoria da; egunero ikusten ari gara etorkizunean izan ditzaketan oztopoak gainditzeko lanean ari direla”

Txema Garcia

berekin elkartu zen, aurtengo urtarri-lean. Etxanobe berak zuzentzen duen Guggenheim Bilbaoko patronatuaren izenean adierazi zuen “bi urteko gogoeta garaia” ireki behar zutela Urdaibaiko proiektuari buruz. Hauteskunde ziklo betearen beraz, “gogoeta egiteko unea”.

Txema Garciak bestela ulertzen du kontua: “Bi urteko moratoria bat baino ez da, egunero ikusten ari baikara balizko oztopoak gainditzeko lanean ari direla. Arlo guztietan ari dira, gainera. Zailtasunei aurre egiteko lanean, dena soiltzen, proiektua aurrera atera ahal izateko. Errealitatea hau da: Dalia bota dute, eta beste arlo askotan mugitzen ari dira. Judizialki, esaterako, urratsak ematen ari dira, museoaren proiektua errazteko”.

Urtarrileko hitzak haizeak eroan dituela ematen du; Urkullu lehendakari ohia da egun. Bizkaiko Foru Aldundiko edozein eledunek, prentsaren aurrean edo irrati publikoetan izan duen agerraldi bakoi-tzean, Gernikako eta Muruetako proiektuaren alde sutsuki berba egiten du.

Txema Garciaren ustez, “haintzat hau bideragarria da hasieratik”, eta “bideragarri egingo dute”. Eider Gotxik, berriz, zehaztu du proiektuaren ondorioetan ez dutela pentsatu ere egin nahi: “Bideragarria izatea nahi dute, bai ala bai, eskualde honetan, biosferaren erreserban izango dituen ondorioei begiratu gabe”. Esaterako, Daliaren eraisketako txostena nabarmendu du Gotxik: “Eraisketaren prozedurak eskatzen dituen urratsak ez dira jarraitu. Udan egin dituzte lanak, ekainean erabakiak hartu, buletin ofizialean atera eta herritarrek udan ezertaz ez jabetzea ekarri du horrek”.

Edozelan ere, bi urteko etena hasi eta berehala, Dalia eraistea esanguratsua dela dio Eider Gotxik: “Proiektuari errealitate itxura ematen dio horrek, ez da zer esaten duten, baizik eta zer egiten ari diren”. Txema Garciak eta Gorka Barbak, berriz, argi ikusten dute: “Urratsak ematen ari dira, baina ezer ez dago eginda, proiektua bera ez da existitzen, badaude aukerak hau gelditzeko... eta horretan ari gara, daukagun informazioa partekatzen, proiektuaren kontrako indarra kutsatzeko helburuz”.

Muruetako ontziola. Proiektuaren bigarren egoitza bertan egotea aurreikusten da.

ETENALDIA BALIATU, LANERAKO

“Etenaldia guretzat erronka izan da eta izango da”, dio Gotxik: “Tarte guzti honetan jendea aktibo mantendu gura dugu, horretan ari gara. Zaila da agintariak hausnarketarako urte bi hartuko dituztela esaten dutenean gaia pil-pilean mantentzea. Bi urteko pausa edo go-goetaldia hartuta, normala izan daiteke proiektua kolokan dagoela pentsatzea. Baina guk ikusten duguna kontrakoa da. Esan bezala, proiektua aurrera doa, administrazioetan urratsak emanez”. Plataformako kideentzat, beraz, helburua da jendeak ulertzea agintariak gauza bat esaten dutela publikoki, baina beste bat egiten ari direla ezkutuan.

Jendearen “narkotizazioa” aipatzen du Garciak: “Narkotizazio prozesu bat ikusten dugu, Daliaren kontuarekin garbiketa irudi bat eman nahi dute, Guggenheim proiektuarekin lotu barik. Akuiferoa garbitzen ari dira, amiantoa kentzen... gernikarrontzat onuragarria balitz bezala”. Baina argi utzi nahi du horren atzean Guggenheim proiektuaren oinarria ezartzen ari direla. Fabrika bota, museoa bertan eraikitzeko.

ERAGITEKO LANA, KALEAN ETA AUZITEGIETAN

Guggenheim Urdaibai Stop plataforma, kalean ez ezik, arlo judizialean ere ari da lanean. Horixe azpimarratu du Gorka Barbak: “Lan hori ez da horren argi ikustarazten, jendeak ez du sumatzen horren atzean dagoen lan guztia, kale mobilizazioarekin batera egiten den lana da”.

Eider Gotxi baikorra da arlo judizialean zein mobilizazio mailan egiten ari diren lana azaltzean: “Eremu biak paraleloan doaz. Kanean oso ondo ari gara, jendea informatzen badakigu, sare sozialetan sekulako lana egiten ari gara; baina epaitegietako eremua gure eskueetatik kanpo geratzen da, eta konfiantza guztiarekin abokatu talde batekin ari gara lanean. Eremu batek ezin du bestea ahuldu, biak indartsu behar ditugu”.

Konplexua da epaitegietako bidea. Bi bide dituzte zabalik. Lehenbizikoa, udalerriz gaindiko hitzarmen baten ingurukoa da: horixe egin dute Muruetan, Foruan eta Gernikan; 2023ko otsaila eta maiatza bitartean sinatu zuten hiru herreitarako alkateek. Izan ere, Gotxik azaldu duenez, administrazioek hainbat plan urbanistiko aldatu behar dituzte, eta horretarako beharrezko dute eskumena udalen gaindi egotea, Aldundiaren esku.

Gorka Barba, Txema Garcia eta Eider Gotxi, Guggenheim Urdaibai Stop-eko kideak

Gernikako Dalia enpresaren eraisketa

“Hau ez da eskualde mailako kontua; inguru natural hau guztiona denez gero, euskaldun guztion ardura da defentsa egitea”

Eider Gotxi

Gotxik eman ditu azalpen xeheagoak: “Guk Muruetako HAPO horri alegazioak jarri genizkion. Izan ere, Muruetako ontziola kokatuta dagoen lurraren kalifikazioa aldatu nahi dute, *industrial*a dena

gaur egun, berrian *ekipamendu* izatea eskatzen da. Alegazioak aurrera egitea lortuko bagenu, industrial den lurraren gainean ezingo litzateke museoa eraiki”.

Eta bigarrena: Kosta Legearen aldatetari ere helegitea aurkeztu diote Espainiako Auzitegi Nazionalean. 2021eko urriaren 8an, Bizkaiko Aldundiak Espainiako Trantsizio Ministerioari zera eskatu zion: jabetza murrizketa gauzatzea, ehun metrotatik hogeira. Zertarako? Gotxiren arabera, museoa kokatzeko espazioa behar dutelako. “2023ko urrian publiko egin zuten hori, eta mundu guztia ohartu da orain, murrizketa gauzatu dela, eta guk demanda aurkeztu diogu, helegite horretan Kosta Legearen jatorria oinarritzat hartzeaz gain, badaude eta akats administratibo batzuk. Esaterako, eskakizuna egin eta gauzatzeko

epealdia irauungi egin zitzaizen, hamar hilabetez”, dio Gotxik.

Horrez gain, bada beste kontu bat: nork eskatu behar du, legalki, murrizketa hori? Galderari atoa eman diote erantzuna herri plataformako kideek: “Jabeak. Eta lur horien jabea egun Astilleros de Murueta ontziola dela diosku Aldundiak, nahiz berak erosteko prozedura abiatua duen. Beraz, murrizketa ezin du, oraindik, Diputazioak eskatu. Alde horretatik ere baliogabetzat jo daiteke eskaera bera”.

MOBILIZAZIO NAZIONALA

“Hau ez da eskualde mailako kontua; inguru natural hau guztiona denez gero, euskaldun guztion ardura da proiektu hau gelditzea”. Horixe adierazita iragarri dute urriaren 19ko mobilizazioa.

Euskal Herri mailako erantzuna artikulatzen ari dira. Euskal Herri oso-ko eragileekin ari dira harremanetan, besteak beste artista, kirolari, herri mugimenduetako kide, ingurugiroaren aldeko ekimen eta elkarte, norbanako eta kolektibo... Baikortasunez hitz egin du Gotxik: “Busturialdeak badue- la zer esana erakutsi nahi dugu. Due- la urtebete ere erakutsi genuen, kasu

Muruetako teilagin zaharraren eremua. Proiektuaren gune esanguratsuetako bat da.

handirik egin ez diguten arren, eta berriro esango dugu, ozenago adieraziko dugu... Ziur gaude askoz handiago izango dela aurtengo manifestazio hori, dagoeneko nabaritzen ari baikara”. Hain zuzen, plataformako kideen arabera, iaz “oso urrun” ikusten zuten jende asko hurbiltzen ari zaie, interesatuta eta lanera.

Hala eta guztiz ere, informatzen segitu beharra argi dute. “Busturialdetik kanpo nork ezagutzen du proiektu hau?”, galdetu du kezkatuta Gotxik. Hitzaldi ugari ematen ari dira plataformakoak, bereziki Gotxi, eta nabaritu du kostatzen ari dela jendeak interesa adieraztea. Baina lortzen ari dira, bai behintzat atxikimenduak. Zerrenda amaiezina dela diote. ●

Elhuyar Zientzia Azoka 2025

Izena emateko epea zabalik

Informazioa eta izen-ematea:
zientzia-azoka@elhuyar.eus

ezagutuz aldatzea

zientzia azoka elhuyar

Babesleak:

Kolaboratzaileak: